

tiedotustutkimus

2/1989
12. vuosikerta
Ilmestyy neljä kertaa vuodessa
ISSN 0357-8070

Kannen kuva: Seppo Sarkkinen, YLE (Aune Asplund – Taina West).

Pääkirjoitus	Kuka epäilee omaa olemassaoloaan? Teemanumeron toimittajan muistelmat	1 4
Artikkelit		
<i>Liisa Uusitalo</i>	Muuttuva julkisuus ja kulttuurin tuotanto	7
<i>Katarina Eskola</i>	Onko polis mahdollinen?	18
<i>Martti Siisiäinen</i>	Järjestöt, julkisuus ja poliittinen järjestelmä	26
<i>Matti Wiberg</i>	Politiikan agendat	42
<i>Alpo Rusi</i>	Ulkopolitiikka julkisuustestissä	53
<i>Ritva Leino & Esa Väliverronen</i>	Naamiaisten loppu	60
<i>Erkki Karvonen</i>	Julkisivulla viestimisen merkitysoppia	66
<i>Pertti Julkunen</i>	Haja-ajatuksia kenestä tahansa	78
Katsauksia		
<i>Ilkka Arminen</i>	Julkisuudella ei ole aivoja	91
<i>Heikki Hellman</i>	Hajoaako yleisö, katoaako julkisuus?	97
Keskustelua:	Kuusi kommenttia Van Poeckelle	105
Kirja-arvioita		122
Haastattelu		
<i>Pertti Hemánus</i>	Olga Linnén kanssa The Royal Curry'ssa	133
Tiedoksi		136
Kirjallisuutta		138
Peilillä peilaten		142
English summaries		144

Julkaisijat:	Tiedotusopillinen yhdistys TOY ry. Tampereen yliopisto Tiedotusopin laitos PL 607/Tullikatu 4 (huone 403) 33101 Tampere ja NORDICOM PL 617/puh. 931-157045 33101 Tampere
Tilausosoite:	Tiedotusopillinen yhdistys ry, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, PL 607, 33101 Tampere PS-tili TA 5779 65-3.
Tilauhinnat:	Tiedotusopillisen yhdistyksen jäsenet saavat Tiedotustutkimuksen jäsenmaksuun sisältyvänä jäsenetuna. Jäsenmaksut 1988: vuosijäsen 80,-, opiskelijajäsen 40,-, ainaisjäsenyys 400,-, yhteisöjäsen 350,-. Yhdistykseen kuulumattomille Tiedotustutkimuksen vuosikerta maksaa 90,-.
Osoitteenmuutokset:	Mnemosyne Ky, Hämeenpuisto 10, 33210 Tampere.
Irtonumerohinta:	20,-. Irtonumeroita myy NORDICOM (myös vanhoja numeroita).

Kuka epäilee omaa olemassaoloaan?

"...uuskritiikistä strukturalismin ja poststrukturalismin kautta aina dekonstruktioon johdettu kirjailijan karkotus tyystin kirjallisesta maailmastaan on johtanut jo joihinkin varoviin ja painokkaisiin kriittisiin ilmauksiin. Professori Kai Laitinen kysyi virkaanastujaisesityksessään Helsingin yliopistossa syksyllä 1986, ovatko jälkistrukturalistit koskaan itse epäilleet omaa olemassaoloaan. Kuka heidän tekstinsä kirjoittaa? Tuoko haikara runot, kun muuhun viittaaminen on sopimatonta?"

Lainaus on kirjallisuudentutkija *Panu Rajalan* viimevuotisesta väitöskirjasta *Siljan synty*. Alaotsikkokin sillä on: F.E. Sillanpää vuosina 1923-1931.

Naapuritiedettä vain etäisesti seuraavan tiedotustutkijan on helppo vakuuttua Rajalan perusidean paikkansapitävyydestä. Ollakseen älykkö – sitähän me kaikki salassa toivomme olevamme – kirjallisuustieteilijän on syvästi halveksittava ns. biografiasta eli elämäkerrallista tutkimusotetta ja häivyttävä pois kirjoittava subjekti.

Jacques Derrida on tietenkin älyköistä älyköin. Niinpä hän yhdessä *Positioita*-kirjan haastattelussa on hyvin haluton puhumaan itsestään. "Aha-aa, haluatte siis, että kertoisin teille syntyneeni Algerin kaupungin lähellä sijaitsevassa El-Biarissa pikkuporvarilliseen juutalaisperheeseen...".

Hyvällä tahdolla voi ymmärtää biografisen tutkimusotteen tuomitsemisen. Tietenkin tuo ote periaatteessa saattaa tuottaa ja ehkä käytännössäkin on tuottanut yksioikoista ja latteaa tutkimusta, jossa kirjoittavan subjektin henkilöhistorian avulla selitetään yksi yhteen hänen tuotostensa sisältö. Vain tekstien jotkin ominaisuudet tulevat valotetuiksi ja muut jäävät pimentoon.

Mutta eihän huomion kiinnittäminen kirjoittavaan subjektiin välttämättä johda noihin huonoihin seuraamuksiin. Esim. jo mainittu Rajala, jota olen lukenut enemmänkin kuin Siljan synnyn verran, ei minusta ole yksioikoinen eikä lattea.

Sitä paitsi kukaan ei havaintojeni mukaan ole vastannut *Kai Laitisen* nasevaan kysymykseen. Miten voidaan loppuun saakka perustel-

la sitä että kirjoittava subjekti jätetään tutkimuksessa huomiotta, kun tekstillä kuitenkin aina on tekijänsä ja tekijä vaikuttaa tuotokseensa?

• • •
Kiintoisaksi tilanteen tekee se, että tiedotustutkimuksessa kehitys on mennyt päinvastaiseen suuntaan kuin yhdessä sen naapuritieteistä.

Aikanaan nimenomaan journalismin tutkijat, tiedotustutkijoiden yksi alaryhmä, jättivät yksittäisten journalistien panoksen aika lailla syrjään. Uutinen joko kuviteltiin "neutraaliksi" tai uutisten ainakin haluttiin pikku parannuksin olevan "neutraaleja"; moni vielä sekoitti vastakkaiset ihanteet "neutraaliuden" ja "objektiivisuuden", mutta tästä väärinkäsityksestä lienen jo toisaalla puhunut kylliksi. Yhtä kaikki "neutraaliuden" tavoite ohjasi huomion uutisia tuottavaan koneistoon sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä.

Nyt "neutraaliuden" tavoite on hylätty — ja joutaakin. Puhe uutisym. journalismista sosiaalisena artefaktina ei onneksi peitä alleen yksittäisten journalistien panosta, joka tutkimuksessa taitaa olla suuremmassa kunniasa kuin koskaan ennen. Itsekin vetäydyn pian tämän numeron ilmestymisen jälkeen pois yliopiston suojista tekemään tutkimusta Toimittaja tekstinsä subjektina.

Mutta kauanko yksittäisten journalistien panos pysynee kunniasaan? Kysymys on tarpeen tehdä siksi, että tieteellisten muotien vaihtuminen tuntuu yhä nopeutuvan. Koska ilmaantuu se näkijä, joka haluaa virtaviivaistaa tiedotustutkimusta esim. juuri kirjallisuustieteen oppien avulla ja kieltää journalismia tuottavan subjektin?

Implisiitisti kysyvät samaa *Ian H. Angus* ja *John W. Lannaman* poh-tiessaan tiedotustutkimuksen epistemologiaa (*Journal of Communication* 3/88): he taas muistuttavat tekstejä tuottavan subjektin kirjallisuustieteessä korvautuneen reseptitutkimuksen tutkimuskohteella, lukevalla subjektilla. Myös tähän on totta.

Milloin päästään tasapainoisempiin kokonaisteorioihin, joissa on sijaa useille eri elementeille?

• • •
Subjektit eivät vain tuota kirjallisuutta ja journalismia, vaan tekevät paljon muutakin, mm. valitsevat professoreja. Ilman yksilöitä koneisto ei siihen pystyisi.

Jyväskylän yliopistossa on vielä tätä kirjoittaessani kesken sen historian ensimmäinen tiedotusopin (journalistiikan) professorinviran täyttö. Kun neljän asiantuntijan lausuntokuoret viime syksynä oli avattu, niiden sisältö herätti keskustelua ainakin Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen käytävillä. Avoimuuden periaatteensa nojalla lehtemme toimitus pyysi useita henkilöitä kommentoimaan noita lau-

suntoja lehdessä ja lupasi runsaasti palstatilaa asialle — turhaan. Kukaan ei kirjoittanut riviäkään.

Eivätkö julkiset kommentit olisi koko tieteellisen yhteisön kannalta olleet hedelmällisempiä kuin yksityiset?

Pertti Hemánus

P.S. Nyttemmin tasavallan presidentti on nimittänyt Jyväskylän yliopiston tiedotusopin professoriksi *Raimo Salokankaan*. Parhaat onnentoivotukseni!

Sama

• • •

Hyvä Oletettu Lukija:

Kuten jo lehden paksuudesta voit päätellä, kyseessä on erikoisnumero. Julkisuusnumeromme paisuminen on tulkittavissa — paitsi toimituksen suuruudenhulluudeksi — myös merkiksi julkisuustutkimuksen monimuotoisuudesta.

Teemanumeron on koonnut Pertti Julkunen, mies JULMA-tutkimusprojektin takaa.

Hän vastaa myös julkisuusosuuden kuvamateriaalista, joten artikkeleiden kirjoittajat ovat syyttömiä kuvien ja kuvatekstien välillä mahdollisesti havaittavaan ironiaan.

Kuvien 70-lukulaista estetiikkaa katsellessa — niissä henkii vielä kunnan sosiaalireportaasi — tulee mieleen tämän lehden edellisen toimitussihteerin lyömätön slogan:

Tiedotustutkimus — jo siellä mistä muut vasta tulevat.

Nauttikaa, ihmiset, kesästä. Ilman mitään ironisia painotuksia.

Toimitussihteeri